

tulæ contangit: circumferentia hæc summæ urinæ pro diversitate urinarum, diversitate vitri, & crassitie, ex qua constat matula, positu luminis, & oculi dum inspicitur, diversimodè colorata; & elegantissimis coloribus instar Iridis apparet, unde sibi nomen coronæ meruit, & mirum est, quod ea super ridiculè, & ineptè fabulentur, & prædici posse asserunt viri cæteroquin etiam doctissimi, cum reipsa coronæ illæ nihil sint nisi quiddam prorsus inane à varia luminis fractione per vitrum, & summum illud urinæ velum proveniens, nihil significans, & nihil solidi in se continens. Jam verò illa postremò subjiciamus oportet, quorum gratia hæc omnia præmissimus, quid nempe ex urinis deducatur.

Pars Tertia de Urinis continens

Quid ille habeant, quod ad Rem Medicam faciat.

Mutatio urinz naturalis ratione instrumentorum, motus, & crassitie sanguinis.

Ratione separationis unum vitiatarum.

Contentorum carentia unde.

Tempus inspectionis post somnum.

Quoniam, ut separetur à sanguine in renibus & per Urethram reddatur determinata urinæ quantitas, qualitas & substantia, cujusmodi statuitur naturalis, oportet, ut instrumenta separantia, & reddentia naturaliter se habeant, atque insuper, ut eadem quantitas intra datum tempus separetur in instrumentis naturaliter se habentibus, requiritur certa velocitas in sanguine, & certa crassities, sive partium cohesio; quomocunque igitur isthæc mutantur, mutabitur etiam habitudo naturalis urinæ. Rursus, quoniam liquidum, & dura, quæ naturalem urinam constituunt, solvantur, & liberè confunduntur cum sanguine in singulis partibus, in quibus humores aliqui secernuntur; nisi igitur omnes secretiones, vel earum aliquæ, vel aliquot naturali modo procedant, & perficiantur, urina naturalis reddi non poterit, & ab eo statu recedet, prout ferret alteratarum separationum necessitas. Tertiò, quoniam sedimenta, nubes, & suspensiones proveniunt à duris urinæ particulis in sua loca confluentibus, postquam eadem urinæ quieverunt, nisi igitur in iis separationibus, aut separentur eadem partes duræ, vel, etsi separentur, implicentur partibus viscidis, quæ urinam crassiorem constituent, contenta illa in urinis apparere non poterunt. Ex his autem patet tutissimum urinas observandi tempus esse post somnum, quoniam enim ad hoc, ut urinæ constituentur, necesse est separentur liquida, & dura per urinam reddenda, & hæc in singulis partibus admiscantur sanguini, in quibus aliqua fit separatio; ad hoc igitur ut habeatur determinata urinæ quantitas, qualitas, & substantia, qualis est naturalis, illud oportebit expectare tempus, quo separationes omnes factæ sunt, & sanguis totus per Renes fluxit: una autem, & præcipua separationum est, quæ contingit dum alimur, alimur autem in somno, & plurimum temporis intercedit inter tempus, quo cibum

cibum sumimus, & quo dormire desinimus (septem nempe, octo & plures horæ, quarum spatio sanguis totus per Renes fluere debet sæpius) post somnum igitur præcipue debet urina reddi maximè naturalis. Hic tamen illud semper animadvertendum, num ætas, anni tempus, regio, temperies &c. quæ superius in prima parte memoravimus, facere debeant, ut urinæ etiam post somnum, quanquam iis, quorum sunt, sint maximè naturales. tales tamen non appareant, & inspectori minùs prudenti, neque ad omnia respicienti falsa morbi specie imponant. His positis, inspiciatur urina alicujus, quem malè habere certò constet, & hæc post quietem nullum contentorum offerat (cujusmodi urinæ crudæ nuncupantur, coctæ e conversò; sicut etiam crudæ aqueæ pellucidæ, coctæ colore suo coloratæ, & ex utrisque compositæ coctiores, crudiores sunt, ut aquea cum nullo contentorum, colorata cum eorum aliquo:) igitur per eum morbum fiet, ut vel humor urinæ sit ita crassus, ut contenta dura se movere non possint per ipsum liberè, & in sua loca confluere, quod certius asseremus, si eadem urina sit etiam crassa; vel ut eadem dura in partibus corporis non separentur, vel non admisceantur sanguini, vel in Renibus ab ipso secerni conjunctim cum aqua non possint, quod certius indicabit, si eadem Urina fuerit tenuis. In eo igitur morbo indicabitur per urinam ejusmodi, vel humorum omnium crassities, vel ea alteratio in partibus separantibus ratione motuum, vel instrumentorum, ut partes Salis, ac Terræ secerni à reliquis humoribus non possint, vel in iisdem partibus hæreant obstruendo, lacerando, fermentando, ex quibus cum reliquis morbi signis comparatis ejus longitudo, aut brevitatis, exitus in sanitatem aut mortem prædici fati tutò poterit. Quod etiam ut fieri possit tutius, expectanda secunda, tertia, quarta dies, acque ita deinceps & inspicienda urina postquam quievit, & siquidem nubecula appareat, cum hæc ex partibus tenuibus, & levibus constet, certum indicium erit, aliquid in corpore solvi, sive, ut loquuntur, coqui, sive ut Hippocrates, *quod non fluebat fluere*, & hoc erit eò certius indicium reparandæ sanitatis, si appareat ad dies criticorum indices, & succedentibus nubecula magis ac magis descendat, quousque ad locum suspensionum veniat; tunc enim certum erit non solum partes subtiliores, leviores, & magis mobiles, sive coctu faciliores coctas esse sive fluere, & excerni, sed crassiores etiam, graviores, & minus mobiles, sive coctu difficiliore: quæ cum contingunt, siquidem vitium sit in humoribus omnibus, urina fiet cum suspensione tenuior; si verò à duris urinæ partibus ad aliquam partem detentis, urina fiet cum suspensione crassior. Interim melius habebit æger & suspensiones etiam magis descendat quousque ad imum urinæ subsideant, sedimentum efformantes, quale sanorum, album feret lave, & aqua-

In inspectione respiciendum ad.

Crudæ, & coctæ Urinæ quæ.

Urinæ sine contentis quid indicent.

Quid nubeculæ mox apparentes.

Quid suspensæ.

Quid sedimentum.

Quid contenta non ex naturæ ordine sibi succedentia.

Nubeculae sub initium aliis contentis non succedentibus.

Sedimento eodem tempore

Suspensiones eodem tempore.

Contenta singula quorum morborum propria, & quando etiam per

æquale, arguitque illud materiam etiam contumacissimam, nempe maxime crassam, gravem, & motui repugnantem, fluxilem factam, & ægrum à morbo statim liberandum. Si verò in morbis hæc contentorum series non ita se habeat, sed prius sedimentum, mox nubecula, inde suspensiones, mox nubecula rursus, inde sedimentum, cui succedant suspensiones, vel quocunque alio perversi ordinis genere sibi per dies succedere appareant contenta urinarum, tum rem semper versari in ancipiti judicandum; manifestè enim inde patet, solvi & moveri humores non illos prius, alios posterius ex ordine necessitatis, qui sunt magis ad fluxum faciles, inde qui minus, unde arguitur naturæ vis, quæ sensim roboratur, & magis viget expellendo magis resistentia, sed manifestè patet, ipsam modò superare, modò superari, unde incerta res. Similiter nubecula sub initium apparens, inde evanescentes nullis aliis contentorum succedentibus contumacem morbum, atque periculosum indicabit; sub ipsum enim initium secreta erit pars humoris peccantis fluidior, adeòque totum ipsius reliquum factum erit densius, atque tenacius, seu difficilius coctile; & cum coqui ipsum, seu fluere non possit ostendat defectus suspensionis, aut sedimenti, certum erit ipsum in sua densitate, & cruditate persistere, & morbum esse solutu difficilem. Pariter sedimenta sub initia morborum animo quidem fingi possunt salutaria, cum humores saltem fingi possint, qui statim, etsi densi, & graves, & motus difficillimi, fluxiles reddi possint, & in motum agi, quo in casu æger statim selevari sentiet, ac morbum solvi: quia tamen illa est naturæ necessitas, ut paulatim operetur, & motu faciliora prius moveat villis se contrahentibus, qui majus pressionis momentum exercentes, quo magis ac magis à resistentia liberantur, motis magis mobilibus, validius nituntur in minus mobilia, quousque demum pariter in motum agunt, & fluere cogunt cum sanguine; hinc fit ut sedimenta statim sub initium apparentia sine ægri levamine, & solutione morbi, maximi periculi censenda sint; indicabunt enim maximam villorum laxitatem, qua fit, ut ne retinere quidem gravia illa, & immobilia possit, vel stimulum eorundem, vel novum affluxum materiæ coacervatim prementis, & villos magis laxantis. Ex quibus patet, suspensiones sub initia morborum non succedente sedimento minus esse periculosas, immò posse etiam esse salutares, & morbum solvere; si nempe humor peccans ejus naturæ sit, ut non ita difficile moveri possit, nec constet ex partibus omninò gravibus, atque densis, quæ sedimentum constituunt, vel ex omninò levibus, atque raris, quæ nubeculam. Ex quo rursus facile intelligimus fieri aliquandò posse, ut etiam per nubeculam, vel sedimentum subito apparentia in initiis morborum, iidem morbi solvi debeant, si humores peccantes sint perfectissimæ tenuitatis, unde non nisi nubecula creari possit, ac vis vil-

lorum

lorum statim sub initium morbi totum humorem expellat: vel perfectissimæ crassitiei, quæ nihil tenuitatis admistum, vel ita admistum, ut separari non possit, & villi tam validi, ut hoc ipsum compositum maximè resistens motui in fluxum agere valeant: quæ etsi fingi potius animo, quam re ipsa dari posse nemo non videt, saltem hinc illud deducitur in morbis ab humore tenui, leviq̄ue provenientius magis nubeculas esse necessarias, quam sedimenta; hæc magis quam nubeculæ in provenientius ab humore crasso, & gravi; suspensiones in inter utrumque mediis & nubeculas in illis etiam sub initia apparentes, contentis reliquis non succedentibus, esse minus periculosas; in his verò sedimenta eodem modo. Quia verò, postquam villi per primam illam levisimam contractionem, in quam venire possunt, partem maximè liquidam, quæ nubeculam efformat, expresserunt, ab ejus resistentia liberi multo validiùs nituntur; hinc fit ut successivè non tenuissimum, solum se junctum à crasso exprimant & in fluxum agant, sed etiam crassum aliquid ipsi conjunctum, unde componitur ex utrisque quiddam nubecula gravius, & sedimento levius, quod proinde circa urinæ medium colligitur, seu suspensio fiet: quæ proinde si appareat diebus decretoriis, quibus nempe villi se se validè contrahunt, erit optima contentorum, & erit indicium solvendi mox morbi in sanitatem, cui deinde succedet sedimentum non tanquam excrementum morbi, sed ut contentum urinæ naturalis cum aliquot etiam ejusdem fortasse morbi reliquiis crassioribus. Postremò, contenta quælibet interrupta, distracta asperæ superficiei arguunt, ut patet ex præmissis, humores inæqualiter graves, & inæqualitèr solutos, vel in diversis partibus collectos, in quibus, vel humores sint ejusdem naturæ, partes autem non sint ejusdem roboris, unde fit inæqualis solutio, & gravitas, & in urina locus, vel e conversò sint humores diversæ naturæ in eadem parte collecti, unde eadem inæqualitas solutionis, vel diversæ partes, & diversa humorum natura, ut patet. Quid autem isthæc arguere possint juxta diversa tempora, quibus apparent, nullo negotio deducitur ex antecedentibus. Multò autem breviores erimus circa eorundem sedimentorum, & contentorum quorumlibet colores varios; ex iis enim, quæ de sedimentis naturalium urinarum diximus, res tota facilè patet; & eò demum redigitur, ut quo sedimenta ab albo colore versus nigrum per expositos gradus ascendunt, eò major adsit Tartari copia cum sale mista, qui sit naturalis quantitatis, vel minoris; contra verò cum à nigro tendit in album; unde indicabitur pro diversitate morborum bonum, vel malum omen, prout è signis reliquis intelligetur bonum, vel malum esse, si è corpore educantur, vel retineantur fixæ, & duræ partes, cujusmodi sunt terra, & sal fixum præcipuè. Illud etiam meminèris, quæmadmodum urinæ color per admissionem aliqujus

initia minus periculosa.

Suspensio apto tempore apparent contentorum optima.

Contenta distracta, vel interrupta quid indicent.

cujus humoris eodem colore tincti, qui ab urina repræsentatur, produci potest, ita urinarum contenta eodem modo posse infici, idque dignoscendum ex signis aliis; quod cum fiet, ex ejus sedimenti, vel cujuslibet alius contenti inspectione, id de morbo judicandum, quod humor admistus suadebit, ut si fuerit sanguis, semen purum naturale, aut corruptum, & hujusmodi.

Quid indicet contentum ipsum urinae corpus.

Ex his autem, quæ data opera aliquando fusiùs exposuimus de contentis urinarum, eorumque indicationibus, obvium est intelligere quid arguat ipsum urinae corpus ratione partium & separationum, ex quibus urinam componentia deducuntur; quemadmodum enim materia contentorum arguit humores peccantes solutos esse, vel crudos fluere, vel hæere in partibus corporis, ita prout major erit, aut minor quantitas liquidi urinam componentis, vel partium durarum, si utraque cum quantitate naturali urinae, & inter se conferantur, indicium, vel solum liquidum, vel solum durum, vel utrumque hæere uni, aut pluribus, aut omnibus partibus corporis; si alterutrius, aut utriusque quantitas sit naturali minor; vel solvi naturalem partium omnium, aut alicujus humorem, vel durum, vel utrumque, si alterutrius, aut utriusque quantitas reddatur naturali major. Facile autem ex diversitate colorum intelligemus, quando major liquidi, quam duri quantitas, vel major duri, quam liquidi in urina contineatur ex iis, quæ in prima parte demonstravimus, cum eo minor sicut liquidi quantitas, quo color est magis satur, supposita etiam naturali quantitate duri, major, cum est magis dilutus color in naturali quantitate duri: vel e conversò duri quantitas naturali major in naturali quantitate liquidi tunc erit, cum color erit magis satur, minor cum dilutior in quantitate liquidi pariter naturali. Quemadmodum igitur urinarum contenta indicant quid in sanguine, aut partibus corporis non naturaliter contineatur, & quando solvatur ad sanitatem, aut mortem, id ipsum indicant mutationes urinarum, quæ in partibus ipsam constituentibus observantur: cum etenim apta quantitas duri, aut liquidi non redditur, vel utrumque, oportet, vel non separetur in partibus, vel stagnet alicubi, vel affigatur sanguini fortius, ut solvi intra Re-nes, vel secerni non possit, vel etiam liquidum præcipuè absumatur, vel mutetur in aliud aliquid fixum, vel in evaporationem per totum corpus abeat per calores, & motus vehementes morborum. Hæc igitur singula indicabuntur, & quæ ab his provenire possunt morborum genera; unde si urinae reddantur ad dies criticos, vel criticorum indices, pronunciare poterimus quietem humorum tolli, separationes ritè institui, solvi sanguinem, urinam non evaporare, non immutari, & si quæ hujusmodi per alia signa innotuere intra illius ægri corpus contingere, quæ singula iis temporibus, nempe per initia morborum, & cætera distinguenda, per quæ indicatio-

Urina subiecto corrupta, vel quæ

nes

nes à contentis urinarum distinximus: quare de ipsius urinæ corpore nihil exponemus distinctius, nisi quod turbari Urinas statim, vel paulò post excretionem, vel etiam turbatas reddi, sive excerni in quolibet morbi tempore, nullius est tutissimæ indicationis, si hoc unum excipias, maximam inde argui agitationem in partibus humores componentibus: quia verò hujusmodi agitatio sine aliqua solutione esse non potest, hæc autem solutio vel salutaris est, si disponat humores, qui solvuntur ad subeundam novam compositionem, quæ sit naturalis, vel plus minus periculosa, aut omninò lethalis, si disponat ad compositionem plus minus à naturali recedentem, vel naturæ omninò contrariam, & possibile sit hujusmodi solutiones omnes quocunque morbi tempore contingere, patet tutum indicium turbationis urinarum haberi non posse, nisi noverimus cujus generis solutio in illa turbatione contingat; quod scire nemo nostrum potest, cum innumeri sint solutionum modi & contingant per minima, quæ nobis ignota sunt. Poterit tamen prudens Medicus ex aliis signis in ægro apparentibus aliquid verosimile judicare ex turbatione urinarum. Quam autem turbationem hic dicimus, non accipiendam esse volumus quamlibet urinæ mutationem in opacum præcipuè, si opaca excernatur, sed eam solùm, quam corruptam appellant; dantur enim ex prima parte urinæ opacæ, quæ ejusmodi reddi possunt absque ulla agitatione, & solutione minimorum, sed per solum defectum aptæ quantitatis liquidi, vel excessum duri, vel utriusque simul. Quæ sunt duo summa capita, juxta quæ de urinis differendum sub initium hujus partis ostendimus.

Superesset quod primo loco proposuimus ad examen revocare, quid Urinæ indicent, cum sanguis æquo crassior est, vel velocius, aut tardiùs movetur, vel æquo tenuior; sed cum hæc dari non possint sine totius corporis morbis, obstructionibus, separationibusque alteratis, ex superioribus isthæc patent, & doctrina separationum, unde nihil de his addimus.

Postremò, quæ ab urinis indicantur ratione instrumentorum separantium, & excernentium, nempe alterationum, & mutationum non naturalium, in quas veniunt vasa omnia urinaria, partim ex Anatomicis ultro patent, partim pertinent ad morbos particulares earundem partium; de his proinde non est hic agendi locus, ubi in genere indicationes urinarum exponimus, non quid eadem indicent ratione uniuscujusque particularis partis, aut affectionis. Illud potiùs subjiciemus, partim memoriæ gratia, partim ad universæ hujus doctrinæ confirmationem, nihil occurrere apud magis probatos rei medicæ institutores de indiciis ex urinis experientia confirmatum, & mandatum litteris tanquam ratum, cujus necessitas ex paucissimis, atque planissimis hisce nostris nullo negotio non deducatur; quod

corrupta excernitur quolibet morbi tempore incertæ indicationis.

ut planè constet, ea ipsa probatissimorum virorum pronunciata, & meritò pro universæ artis Medicæ fundamentis habita subjicimus, & juxta ea, quæ differuimus, per necessitatem exponimus, quod agentes lucem etiam superioribus faciemus, quæ fortè nimis contractè, presè que notavimus, & unum instar omnium feligimus Hippocratem.

PARS QUARTA

De Urinis, continens

Commentaria in præcipua loca Hippocratis de iisdem.

Urina copiosior
in large bibenti-
bus;

Hippocrates 2. prædictionum p. 85. Quare tum necesse est eos qui largiori potu utuntur difficilius spirare, & majorem urinæ copiam reddere. Quoniam etenim liquidum aqueum, ex quo pars maxima urinæ constituitur, ab assumptis liquidis derivatur, largiùs igitur bibentes majorem etiam urinæ quantitatem reddent.

Idem ibidem pag. 88.

Urinam autem potui respondentem reddere oportet, & semper aequalem, & totam simul quam maxime (non affusam ut Foësius, ἀβέβον enim ait Hipp. ; quod significat totum simul, & confirmatur ex verbis mox succedentibus: si verò paulatim &c.) & ad paulò crassius inclinantiem, quam quod potu, sumptum est. Quòd si diluta fuerit, & copia major quàm quod potui sit assignatum, hominem dicto non audientem significat, sed abundantiori uti potu, aut non esse nutritionem accipere quamdiu talis urina redditur. Si verò paulatim cum stridore urina mittatur, aut medicamenti potione hominem indigere, aut vesicam quodammodò malè affectam denunciat. At sanguinis mictus rarus quidem, & sine febre, ac dolore nihil mali indicat, verùm lassitudinum solutio sit. Quòd si sæpiùs mictu reddatur, aut horum aliquid accesserit, periculum minatur: at prædicendum est sive cum dolore, sive cum febre mictu reddatur, pus insuper per urinam effluxurum, atque eo pacto dolores tolli. Urina verò crassa, in qua quod subsidet album est, articularum dolorem, aut tumorem denunciat. Quæ autem sunt reliqua sedimenta in urinis eorum, qui excernentur, ea omnia à morbis sunt, qui circa vesicam affligunt, quod manifestum faciunt dolores, qui aderunt, & à quibus vix liberari queant.

Quoniam